

OPBOUW



WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Zal de wereld ondergaan?

2 Petrus 3:5 t/m 10

Deze weken vóór november staan in het teken van het volkspetitionnement tegen de kruisraketten. Dat is opnieuw een felle oproep om iets te doen tegen die ontzettende wapenwedloop. Want ze brengen de toekomst van onze hele aarde in gevaar. Daarover wil ik nu vanmiddag een moment nadenken. Daarom las ik vanmiddag met u een deel uit 2 Petrus 3. Dat is de klassieke plaats van de Bijbel, die geciteerd wordt om te bewijzen, dat de Bijbel de ondergang van de wereld voorzgd heeft.

Maar nu die tekst zelf. . . . Stáát het er?

Inderdaad, niemand kan ontkennen dat hier het woord „ondergang” voorkomt; wij lazen het in vers 7 en in vers 10 staat met even zoveel woorden, dat de hemelen met gedruis zullen voorbijgaan en de elementen door vuur vergaan. En inderdaad, als wij met een 20e eeuwse bril op onze neus die woorden lezen, verbleken wij en wij zien de atoompaddestoel al over deze wereld oprijzen. Maar. . . . is het waar? Staat het daar echt? Of lezen wij alleen wat wij in onze angst daarin menen te moeten lezen?

Wie de tekst wat nader beziet, doet een paar opvallende ontdekkingen. n.l. dat Petrus precies het omgekeerde wil zeggen. Petrus zegt hier tegen alle doemdenken van zijn tijd in:

1. Dank zij de beloften van God door Zijn Woord is
2. Deze wereld (is) als een **schat** weggelegd, ten vure bewaard tegen de dag van de crisis.

☆☆☆

Hoort U het? „als een schat”. Maar dan wel een schat die door het vuur heen moet. Maar nu het punt. . . . niet om daarin destructief op te branden, maar juist omgekeerd, om daardoor heilzaam te worden gelouterd en schoongebrand. Het **vuur** waar hier in 2 Petrus bij herhaling sprake van is, is niet het destructieve vuur dat alles opschroeit, laat staan het helse vuur van de atoom-explosie. Nee, het is het

DOOR
W. G. RIETKERK
UTRECHT

vuur dat een kundig zilversmid gebruikt om zilver te louteren en sieraden te smeden. Het is het vuur, dat een dokter gebruikt om zijn met bacteriën verontreinigde instrumenten te reinigen. Het is het vuur dat een boer gebruikt om er het onkruid mee te verbranden. Daarom spreekt Petrus hier in één adem over „de wereld die als een schat is weggelegd voor het vuur” en „van de ondergang van de goddeloze mensen”.

☆☆☆

Het woord „ondergang” wordt hier uitsluitend gebruikt, **niet** voor de aarde zelf, maar voor allen die de aarde bederven de geweldenaars, berekenende machtswellustelingen, de uitbui-

ters, de genotzoekers, de dictators, de kille bommenmakers, de haters van God. Die worden er uit gebrand, om zó de aarde en die daarop wonen te reinigen. Zo spreken de profeten, (ik denk nu aan Maleachi 3:2 en Haggai 2) over het vuur waarmee de Here verschijnt als Hij als de Koning straks in deze wereld komt.

In 1 Cor. 3:15 spreekt ook de apostel Paulus van dit vuur van het gericht, dat wegbrandt wat niet uit God is, hout, stro en stoppelen. Maar het bewaart, wat goed is en uit Hem! en ook wij zullen door het vuur heen gered worden. Dát is het wat de Bijbel ons leert, dat God nooit zal laten varen wat Zijn hand begon; en daar is straks die laatste reddingsoperatie met vuur voor nodig. Verschrikkelijk voor de goddelozen, maar transformierend voor alle toekomstige burgers van het Koninkrijk.

Nu, ditzelfde wordt ons ook in de tekst van vanmiddag nog eens in één zin met kracht bevestigd. „Zeker”, zegt Petrus, „er komt een dag van crisis en gericht; dan zullen de hemelen met gedruis voorbijgaan en de elementen door vuur vergaan, maar de aarde en de werken daarop zullen gevonden worden”.

☆☆☆

Het is een zeer omstreden vers, dit woord uit de 2e Petrus-brief.

ADRES REDAKTIE:

Met ingang van 1 december a.s. is het adres van de redactie:

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15 - 8446 LC Heerenveen,
tel. 05130-20476

Berichten voor de rubriek „Kerknieuws” en „Nieuws uit breder kring” te zenden naar:

de heer M. J. F. v. d. Wal,
Brugakker 60-17 - 3704 RA Zeist

Inhoud

- 361 Drs W. G. Rietkerk,
Zal de wereld ondergaan?
- 362 Drs H. Smit,
Het oude geloof in een nieuwe tijd
- 363 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 364 T. Hoekstra,
Doe mij in de oogst geloven. . . . (vervolg)
- 365 P. C. van Wijk,
Terloops. . . .
- 366 Dr L. van Klinken,
De Godsbrigade op weg naar het ghetto? (slot)
- 367 J. Bouma,
Over de werkgroep
homosexualiteit in Chr.
Geref. en Ned. Geref.
kring

Wat heeft Petrus ermee willen zeggen? Heeft hij de Stoïcijnen naar de mond gepraat? Want die leerden, dat de wereld eindigt in een wereldbrand — de leer van de ondergang van de wereld wordt buiten de Bijbel reeds geleerd — en ook de Perzen hadden donkere gedachten over het einde van deze wereld. Neen, hij doet precies het omgekeerde. Hij zegt, die fatale crisis waar jullie het over hebben zal heel anders uitpakken dan je denkt. Die fatale hemellichamen, waar jullie je lot aan verbinden en die elementen, dat zijn die sterren, die zogenaamd de loop van jullie leven bepalen — u kent ze wel uit Margriet, de Waterman en de Schorpioen — **die** zullen allen met vuur vergaan. Al die anti-goddelijke machten.

Maar de aarde en haar werken daarop zullen gevonden worden. Dat laatste is een evangelisch woord. „Mijn zoon hier was verloren en is gevonden” lezen wij in Lucas 15, de bekendste gelijkenis uit de Bijbel. Wat wij mensen, ja zelfs wat God een moment dacht verloren te hebben,

dat wordt dáár weer teruggevonden... in grote blijdschap! Deze aarde, met haar diepe oceanen en de bergen, de vlin-
ders en de vogels, het polder-
land en de populier en alle wer-
ken van de mensen, die deze
schepping hebben ontplooid...
ze zullen daar weer worden te-
ruggevonden!

Wij lezen het nog een keer ver-
sterkt in Openbaringen 22, het
laatste hoofdstuk van de Bijbel
over die nieuwe aarde en die
nieuwe tuinstad van God, daar
zullen de volkeren Hem eer en
heerlijkheid binnendragen.

Zó put de apostel Petrus enorme
hoop en moed uit de profetische
beloften van God. Al onze wer-
ken zullen dáár gevonden wor-
den!

Hoe vaak denken wij niet:
„Waar doen wij het voor? Heeft
het wel zin wat ik doe? Onbe-
taald werk; in mijn gezin, de af-
was, koken, schoonmaken en
opruimen? Wat voor zin heeft
het? les geven, woordjes leren,
wat blijft ervan over? Gaan al
onze werken niet verloren? Zal
wat er overblijft dan bovendien
straks niet ten onder gaan in een
eeuwig vuur?”

Nee, zegt de Bijbel. Er komt
straks een uur waarop de Here
zelf verschijnt in vuur. Wij ge-
loven als Christenen, dat je dat
uur van de crisis niet doorkomt
zonder bekleed te zijn met de
gerechtigheid van Christus. Maar
dat uur zal niet alles plat bran-
den... integendeel juist. Het
zal alles wat gedaan is uit liefde
voor God en Zijn schepping, ge-
louterd en gereinigd terugbren-
gen tot een laatste zin-volheid!
Het gericht van God doet wel
de elementen versmelten, maar
ik ben er zeker van, dat Petrus
daarbij geen tweede gedacht
heeft aan scheikundige elemen-
ten, laat staan aan atoomkernen.
Integendeel... vaak denk ik bij
het lezen van dat woord elemen-
ten, o, dat zijn dus alleen de **valse**
elementen of de noodverbanden,
die moeten eruit. En dan zal een
herboren wereld tevoorschijn ko-
men...

Zoals uit een lelijke rups een
prachtige kleurrijke vlinder te-
voorschijn komt! Amen.

Overdenking, uitgesproken tijdens de
Middagpauzedienst in de St. Joris-
kerk te Amersfoort op woensdag 18
september 1985.



Het oude geloof in een nieuwe tijd

We hebben het in de vorige artikelen gehad over de **HERE** als de **Onderhouder en Regeerder van alle dingen**. Daarbij kwamen we terecht bij Zondag 10 en Romeinen 8 : 28.

Nu zijn er heel wat moderne theologen en moderne mensen in het algemeen, die alles wat we naar voren brachten beschouwen als een „achterhoede-gevecht”. Volgens hen is het allemaal niet meer dan een krampachtige poging om het oude geloof overeind te houden in een tijd, waarin dat toch echt niet meer kan! De God van Zondag 10 — ach, er is een tijd geweest, waarin de mensen in Hem konden geloven, maar wij, die vandaag leven, ... wij kunnen dat niet meer! Want de God van Zondag 10 is er niet meer!

De Onderhouder en Regeerder van alle dingen heeft afgedaan.

Het oude geloof heeft de overgang naar de nieuwe tijd niet kunnen meemaken!

Wat wordt er dan met die overgang bedoeld? En waarin is onze tijd dan anders dan die oude tijd? Daar komen we straks op terug. Eerst het volgende...

Waarschuwing bij de over- gang naar een nieuwe tijd

We kunnen zien, dat de Bijbel niet gering denkt van de overgang naar een nieuwe, andere tijd. De **HERE** waarschuwt duidelijk tegen de gevaren, die die verandering met zich meebrengt. Ik denk hier aan de overgang, die Israël mocht en moest maken van het leven in de woestijn naar het leven in het beloofde land!

In Deuteronomium komen we voortdurend waarschuwingen tegen! Ook waarschuwingen, die direct met de bedoelde overgang samenhangen. Ik wil er één citeren: „Zeg dan niet bij uzelf: mijn kracht en de sterkte mijner hand heeft mij dit vermogen verworven. Maar gij zult aan de **HERE**, uw God, denken, want Hij is het, die u kracht geeft om vermogen te verwerven...” (8: 17-18). Kennelijk heeft zelfs de overgang naar het leven in het beloofde land (!) gevaren in zich. Maar hoe komt dat dan?

In de woestijn leefde het volk rechtstreeks uit de hand van de **HERE**. Die hand gaf dagelijks het manna. Die hand gaf, wanneer dat nodig was, water uit de rots. Israël was in die woestijn als een man, die alleen maar op zijn rug kan liggen met zijn mond open en die alleen maar **wachten** kan totdat hij gevoed en gelaafd wordt! Een leven van volstrekte afhankelijkheid! Eigen handen konden niets regelen, eigen verstand kon niets bedenken. Totaal overgeleverd aan de genade van de **HERE**. Maar die genade **was** er dan ook! Het leven had daar in de woestijn een grote eenvoud in zich! De vraag, of de **HERE** er wel is en of wij Hem wel echt

DOOR
H. SMIT
BARENDRECHT

nodig hebben, zou daar overge-
komen zijn als een toppunt van
dwaasheid! Want die volkomen
afhankelijkheid beléefde je elke
dag. Je kon zelf niets doen. De
HERE deed alles!

Maar nu komt de overgang naar het beloofde land. Daar zullen de handen weer uit de mouwen gestoken worden. Daar zal men moeten zaaïen en maaïen. Daar zullen de handen het oogstwerk hebben te verrichten. Daar zal het verstand erbij moeten zijn om alle dingen goed te regelen. Daar wordt aan Israël dus weer veel meer in handen gegeven! Geen man meer die op zijn rug ligt af te wachten! Maar een man, die zijn handen en zijn hoofd moet gebruiken, alle gaven en krachten die de **HERE** hem heeft gegeven! Daar wordt het leven moeilijker van! Moeilijker voor het gelóóf. Als mijn handen weer zo stevig werken, dan dreigt het gevaar, dat ik mijn handen ga eren en de **HERE** ga buitensluiten. Als ik mijn verstand gebruik — eerst zaad hebben, dan zaaïen, dan letten op de rijping van het gewas, dan oogsten —, dan kan ik zo gemakkelijk me blindstaren op die grote reeks van mijn werkzaamheden en — **wéér** — de **HERE** buitensluiten. „Mijn kracht en de sterkte mijner hand”!

Dat is het gevaar van die overgang van het niet-kunnen-werken naar het wel-kunnen-werken, van het niets-kunnen-be-

denken naar het met-verstand-regelen!

Psalm 29 en onze moderne tijd

Wat bedoelen nu de moderne mensen van onze dagen, als ze voor het oude geloof geen plaats meer kunnen inruimen?

We willen dat eens nagaan aan de hand van Psalm 29. Daar wordt beschreven de heerlijkheid van de **HERE**, zoals die naar voren komt in een zwaar onweer. Voortdurend horen we van „de stem des **HEREN**”. Zó heeft de dichter dat grootse gebeuren ervaren.

Ik weet nog goed, dat we in de vierde klas van de lagere school eens een zwaar onweer mee-maakten en dat de meester toen op gaf Psalm 68 : 10 „Geloofd zij God met diepst ontzag”. Deze meester handelde in de geest van Psalm 29. Maar bij vele moderne mensen valt onze meester in ongenade. Hij probeerde ook al het oude geloof over te brengen in een moderne tijd, waarin voor dat geloof geen plaats meer is!

Want wij, moderne mensen — zo zegt men —, wij weten, dat het hier niet gaat om de stem van de **HERE**, maar om een elektrische ontlading, die we met ons natuurkundig verstand geheel doorzien. We weten van een reeks van oorzaken en gevolgen binnen het gebied van het „fysische” en wij leveren van het verschijnsel een **gesloten** verklaring! Gesloten ja, want we hebben „de stem van de **HERE**” niet meer nodig om eruit te komen. Davids „stem des **HEREN**” heeft plaats gemaakt voor een natuurkundige verklaring. En zo is het toch eigenlijk overal. Waar men vroeger „de stem” of „de hand des **HEREN**” zag, daar zien wij vandaag een reeks van oorzaak-en-gevolg. En wij hebben de **HERE** als verklaring niet meer nodig!

De wereld is geworden tot een **gesloten circuit** van oorzaak en gevolg.

Dat wil niet zeggen, dat wij alles al ontdekt hebben en nog veel minder dat wij alles al beheersen. Maar dat neemt de waarheid van dat gesloten circuit niet weg!

Zo spreekt de moderne mens. Zo denkt hij. Het oude geloof is bij de overgang naar onze nieuwe natuurwetenschappelijke tijd blijven staan. Het is achtergebleven!

Israëls nieuwe tijd en onze moderne tijd

Er is een opmerkelijke overeenkomst tussen die beide „overgangen”, die we voor ons hadden: die van Israël van de woestijn naar het beloofde land en die van de gehele mensheid van de oude dagen naar het door de wetenschap beheerste tijdperk. Er is een overeenkomst tussen

de Israëliet, die niets kon doen en die niets kon bedenken in de woestijn en die op een heel directe manier zijn afhankelijkheid van de HERE beleefde, en de mens van de oude dag, die zijn wetenschappelijke vleugels nog niet kon uitslaan en die onder de indruk van het grote onweer zo heel direct de Naam van de HERE — zijn stem — verheerlijkte.

En er is nog een overeenkomst. Tussen de Israëliet, die in het beloofde land heel wat kan doen met zijn handen en met zijn verstand, en de man van de nieuwe tijd, die heel wat vermag te doorzien en die zelfs heel wat kan regelen met zijn kunde en zijn kennis.

En er is dan natuurlijk ook een grote overeenkomst op het gebied van het **gevaar!**

De HERE moest tegen de Israëliet al zeggen, dat hij niet mocht roemen op zijn hand en op zijn verstand om dan de HERE maar buiten te sluiten en Hem niet meer te verheerlijken!

En de moderne mens van tegenwoordig is in dezelfde fout vervallen: Hij roemt op zijn kennis en zijn kunde, op zijn doorzicht in oorzaken en gevolgen, om dan de HERE maar buiten te sluiten en te beweren, dat het oude geloof niet kan meekomen in onze nieuwe tijd!

Niet zoveel nieuws onder de zon! Niet zoveel nieuws in onze „nieuwe” tijd!

Het antwoord — majesteitelijk en ... laconiek!

Wat was nu de fout van die Israëliet? En wat is de fout van de moderne mens? Daarover valt veel te zeggen en daarover is al veel gezegd. We letten nu alleen op het woord, dat Mozes spreekt namens de HERE in Deut. 8:18. De HERE hoort als het ware een Israëliet roemen op zijn eigen kracht: IK heb gezaaid en IK heb gemaaid en IK heb de oogst in schuren bijeengebracht en IK heb vee gefokt en IK heb mijn verstand gebruikt, zodat IK goed heb geboerd! En dan vraagt de HERE alleen maar: Wie heeft dat „IK” bij al zijn verrichtingen met hand en verstand over-eind gehouden? IK de HERE! Dwaze mens!

Je kunt het circuit nooit sluiten! Je kunt de HERE er niet buitenhouden!

En die moderne mens, die „de stem van de HERE” niet meer horen kan, omdat hij het zo druk heeft over elektrische ontladingen en over oorzaak-en-gevolg in het fysische?

Weer die eenvoudige vraag: Dwaze mens, je weet nu zoveel over oorzaak en gevolg en over het fysische in de atmosfeer. Maar wie houdt dat samenstel van de dingen in stand? En wie

heeft jou de kracht gegeven iets van die samenhang in het fysische te ontdekken? IK de HERE Mijn hand in de natuur. Mijn hand in jouw verstand. En je wilt Mij buitensluiten? Een gesloten circuit? Maar wat is er dan voor Mij gesloten?

Een antwoord van majesteit. Toch ook weer heel eenvoudig. En haast laconiek.

Kortaf!

Alle tegenspraak moet verstommen!

Laten we ook eens nadenken over dat grote wonder van Israëls verlossing uit Egypte, het wonder van de doortocht door de Rode Zee!

In Ex. 14:21 lezen we, dat Mozes zijn hand uitstreckte over de zee en dat de HERE de zee de gehele nacht door een sterke Oostenwind deed wegvloeien en haar droog maakte. ... Een sterke Oostenwind — de zee vloeide weg!

Onze moderne weerkundigen en waterloopkundigen hadden een hele boom kunnen opzetten over oorzaak en gevolg in het fysische: de Oostenwind als

oorzaak, het wegvloeien van de zee als gevolg! Ze zouden niet iets onwaars hebben gezegd! Maar ze zouden ook de **waarheid** niet hebben gezegd. Oorzaken en gevolgen in het fysische? Jawel, maar ... de HERE deed de zee wegvloeien! De HERE! Waarom willen we de HERE uitsluiten uit het bestand van de natuur en van de wereld en van het mensenleven? Hij heeft dat nota bene zelf allemaal geschapen!

Het éne geloof

Daarom is er bij alle veranderingen der tijden eigenlijk geen sprake van een „oud” geloof, waartegenover wij dan blijkbaar een „nieuw” geloof moeten stellen. Het gaat om het éne geloof, dat wij moeten bewaren alle tijden door.

Het kan pijn doen, dat de moderne mens zichzelf mondig vindt in zijn verwerping van de Onderhouder en Regeerder van alle dingen en dat hij **dus** de gelovigen **achterlijk** en **kinderlijk** vindt. Soms kost het moeite dergelijke typering te dragen en

Redactie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. M. Mulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen,
tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist,
tel. 03404-61525

zouden we heel wat willen doen om ze mis te lopen. Maar dat laatste zal niet lukken. Dat moeten we maar goed weten. Je zult toch vaak beschouwd worden als een kind dat nog in Sinterklaas gelooft! Maar laten we dat éne geloof met **blijmoedigheid** bewaren. Het ene en het **ware** geloof!

Vast verbond

In de journalistiek geldt het voor onbehoorlijk om geschriften van een vader en zijn zoon met elkaar te vergelijken, laat staan om ze tegen elkaar uit te spelen.

Wanneer ik nu naast elkaar zet een opmerking van ds J. van Bruggen en één van prof. J. van Bruggen, dan is dat alleen om te laten zien dat de tijd geen dertig jaar stilstond en dat de bezinning over de massale vernietigingswapens doorging.

Ds J. van Bruggen schreef in „Verkenning” I, 1957, over het anti-militairisme. Hij erkent de „gruwelen van de moderne krijg ... deze gruwelen verkleine en onderschatte niemand”, maar eenzijdige ontwapening maakt dat men de gruweldader zijn gang laat gaan en door dat verzuim stelt men zich schuldig. Hij maakt geen uitzondering voor nucleaire wapens.

Prof. J. van Bruggen heeft kritiek op de vredesbeweging, maar schrijft ook: „Voorzover er momenteel wapens worden ontwikkeld die als totale vernietigingswapens fungeren, strijden die wapens met de voorzichtige regel van „oog om oog”. De strijd van het recht tegen het geweld, ook het totalitaire geweld, verwordt tot een

Pastorale notities

DOOR
A. H. ALGRA
MAASSLUIS

machtsevenwicht wanneer de maten van billijkheid en beheerst optreden worden ingevuld voor de onmatigheid van totale vernietiging”. (De Bergrede, Kampen 1985, blz. 47). Ik heb er nogal tegen aangehikt om terug te komen op de pastorale notitie van 20 september. De zaak ligt gevoelig. Maar ik had beloofd enkele brieven die ik erover kreeg te beantwoorden en de kruitdamp die over ons land en volk de laatste maanden hing, trekt nu wat op. En als de kwestie van de kernbewapening onder ons niet bespreekbaar is, zal over een jaar of tien blijken dat een nieuw geslacht z'n keus gemaakt heeft zonder dat ouders mee gewikt en gewogen hebben met hun zoons, die opgeroepen werden om dienst te nemen. Een zeer gewaardeerde vriend schrijft, dat ik op 20 september beter niet David en Jonathan had kunnen aanwijzen als voorbeelden, mannen, die

niet rekenen konden op militair overwicht of evenwicht, „want Nederland is Israël niet. Wij moeten een goed leger hebben, een verdediging en een leger dat de vijand afschrikt”. Aldus de brief. Daar zit ik mee. Kan ik wel in zware ziekte op Gods verbondsbelofte vertrouwen en niet persoonlijk, of als gezin en kerk, op Gods hulp rekenen ten dage van nationale benauwdheid?

De vriend, die de brief schrijft, is een liefhebber van de vaderlandse geschiedenis. Hij zal ook weten van de brief die Willem van Oranje op 9 augustus 1573 aan Sonoy schreef. Aan de prins was gevraagd „of hij ook met een machtigen groten potentaat in een vast verbond stond” en wat de prins erop antwoordde, hebben we allemaal op school geleerd.

Voor de toekomst vrees ik niet. Ik denk dat er in de wapenwedloop iets is van verharding dóór de Here, omdat Hij, onze almachtige Vader, aan de machtigsten Zijn macht wil tonen, door hun dreiging van de aarde en uit de ruimte weg te vegen, Rom. 9:17, 18. — Zweef ik hiermee boven de werkelijkheid? Maar de echte realist is hij, die altijd weer een wonder verwacht.

T. HOEKSTRA / ZWOLLE
EX LIBRIS

Doe mij in de oogst geloven...

(vervolg)

*De vorige week hebt u in Opbouw
een verkleinde afdruk
aangetroffen van een rijmprent met
het gedicht „De Ploeger”
Allereerst maak ik de drukker mijn
compliment!
Het is te merken dat hij zijn best
gedaan heeft er iets goeds
van te maken
en hij is daar prima in geslaagd.
Natuurlijk kan zo’n afdruk op
krantepapier niet concurreren met
de originele houtsnede, maar
mijns inziens
heeft de heer De Kruijff het beste
resultaat behaald dat met de
beschikbare middelen te bereiken
is. Een pluim mag hij echt wel
eens hebben,
ook voor de manier waarop hij
vérder de uitgave van Opbouw
verzorgt.*

ALS U DE PLAAT goed bekeken hebt, zult u in de houtsnede van Fokko Mees alle symbolen hebben teruggevonden die Roland Holst in zijn gedicht heeft gebruikt: de ploeger bij zijn paard, de zee met de ondergaande zon, de bomen die door de herfstwind ontbladerd worden, de oogst die wordt binnengehaald en in de laagte de boerderij met daarin (zwak zichtbaar) de brandende lamp. Zullen we ons nu samen eens over het gedicht buigen? Voor uw gemak neem ik het hieronder nog eens over:

DE PLOEGER

*Ik vraag geen oogst; ik heb geen schuren,
ik sta in uwen dienst zonder bezit.
Maar ik ben rijk in dit:
dat ik den ploeg van uw woord mag besturen.
en dat gij mij hebt toegewezen
dit afgelegen land en deze
hooge landouwen, waar – als in het uur
der schafte bij de paarden van mijn wil
ik leun vermoeid en stil –
de zee mij zichtbaar is zoover ik tuur.*

*Ik vraag maar een ding: kracht
te dulden dit beseft, dat ik geboren ben
in ’t najaar van een wereld
en daarin sterven moet.
Gij weet hoe, als de ritselende klacht
van die voorbije schoonheid mij omdwerelt,
weemoed mij talmen doet
tot ik welhaast voor u verloren ben.*

*Ik zal de halmen niet meer zien
noch binden ooit de volle schoven,
maar doe mij in den oogst gelooven
waarvoor ik dien...*

*Opdat, nog in de laatste voor,
ik weten mag dat mij uw doel verloor
te zijn een ernstig ploeger op de landen
van een te worden schoonheid; eenzaam tegen
der eigen liefde dalend avondrood –
die ziet beneden aan den sprong der wegen
de hoeve van zijn deemoed, en het branden
der zachte lamp van een gelaten dood.*

A. Roland Holst

Dit gedicht hoort tot wat men noemt de „indirecte lyriek”. Dat wil zeggen dat een schrijver zijn gevoelens en gedachten niet rechtstreeks uit, maar dat hij die als het ware neerlegt in een persoon die hij schept. De dichter uit zich niet rechtstreeks, maar via een omweg. De ik is aan het ploegen, hij maakt het land klaar voor de oogst van het volgende jaar. Het is herfst, de bladeren (restanten van de voorbije schoonheid) dwarrelen om hem heen. Hij is zich bewust van zijn naderend einde en hij berust daarin. Zijn werk doet hij niet voor zichzelf, hij zal het resultaat ervan niet meer zien, maar hij vraagt wel om kracht in de komende oogst te geloven. Ziedaar heel in het kort wat de ik, de ploeger, bezighoudt. Dat we de dingen niet letterlijk moeten nemen, dat we met beeldspraak te maken hebben, wordt al gauw duidelijk. Ik noem bijvoorbeeld: de ploeg van uw woord, de paarden van mijn wil, het najaar van een wereld, de hoeve van zijn deemoed, de zachte lamp van een gelaten dood. Laten we eens proberen na te gaan welke diepere bedoelingen daaronder liggen.

—o—

De eerste en tegelijk de moeilijkste vraag die de lezer zal stellen, is: wie is die „u”? Dat is degene in wiens dienst de ploeger zijn werk verricht. Maar dat het hier niet gaat om gewone landarbeid, wordt duidelijk door regel 4: „de ploeg van uw woord”. In de tweede strofe wordt gesproken van een „Gij” die kennelijk weet hoe de ik zich voelt. Die „Gij” weet ook dat de ik soms „welhaast voor u verloren” is. En in de laatste strofe wordt gezegd dat „uw doel” de ik gekozen heeft voor het werk dat hij doet. Wie is die „u”? Ik kan mij voorstellen dat iemand zegt: „Dat is God”. Ik kan me ook voorstellen dat een predikant deze rijmprent op zijn studeerkamer zou willen hangen en dat hij het gedicht af en toe met instemming leest: „Ik mag de ploeg van uw woord besturen, ik wanhoop wel eens, maar ik bid om een blijvend geloof in de komende oogst.” Ik geloof dat er ook niets op tegen is dat iemand dit gedicht op die manier leest en dat hij de andere beelden daarin aanpast bij die opvatting. En het is toch ook wáár dat we leven „in het najaar van een wereld”? En we weten toch dat er perspectief is, dat ééns de grote oogst zal komen? Het is toch prachtig, als we op onze bescheiden manier daaraan mogen meewerken? Maar toch bevredigt die verklaring niet helemaal. Wat is de betekenis van die zee bijvoorbeeld? En die „gelaten dood” aan het slot is ook iets waar we niet helemaal tevreden over zijn. Kennelijk is er toch iets anders aan de hand met dit gedicht. En inderdaad: we zullen het in verband moeten brengen met ander werk van Roland Holst.

—o—

In enkele prozastukken heeft de dichter ons een sleutel tot zijn werk aangereikt. Ik noem „Eigen Achtergronden” en „Het Elysisch Verlangen”. Ook bij Jacques Bloem, de grote vriend van Roland Holst, komen we dat woord „Verlangen” herhaaldelijk tegen, maar het is van een heel andere aard dan het Elysisch Verlangen van Holst, het is in wezen veel meer aards gericht terwijl dat van Holst juist het aardse ontstijgt. Vandaar dat Bloem bij mij lang niet die waardering heeft die ik bij het lezen van Holst onderga. Maar ik moet wél bekennen: Roland Holst is een „moeilijke” dichter! Toch zal ik een poging doen in be-

grijpelijke taal zijn gedachtenwereld iets dicht bij u te brengen.

—o—

Allereerst: die „u” is zoiets als de verpersoonlijking van zijn kunstenaarschap. Het is zijn opdrachtgever, van hém heeft de dichter zijn taak gekregen, zijn roeping. Maar hij heeft zijn taak niet altijd kunnen volbrengen; er is bij Holst een spanning merkbaar tussen zijn gewone aardse leven en die hógere roeping. Dat kan leiden tot conflicten die onoplosbaar zijn. Heel duidelijk is dat in het gedicht „Het Onweer”: hij heeft de vrouw die van hem hield, verwaarloosd, opgeofferd aan „zijner dromen duistere vervoering”, aan de extase van zijn kunstenaarschap. Die spanning, dat conflict, is in veel werk van Holst aanwezig. Hij is vreemd aan deze wereld, hij hoort er niet thuis, hij voelt een heimwee, een hunkering naar een ándere, betere, ideale, wereld. Maar tegelijk oefent het aardse op hem een sterke aantrekkingskracht uit en dat kan tot gevolg hebben dat hij tekort schiet: tegenover zijn roeping als uitverkoren kunstenaar én tegenover de wereld van nú en zijn medemens. Kent de christen niet een soortgelijke spanning en het daarbij horende schuldbesef?

—o—

De gedichten van Roland Holst hebben een heel eigen symboliek en daardoor zijn ze niet zo erg toegankelijk. Oude Keltische verhalen hebben hem het materiaal geleverd waaruit hij zijn symboliek heeft opgebouwd. Zo moet hij de beroemde „Immrama” gekend hebben, oude zeereisverhalen waarin onder andere verteld wordt van een geheimzinnig paradijs-eiland, ergens heel ver weg over zee. Dat eiland wordt bij Holst het beeld van het ideale leven. Ik citeer: „Overall, groot en aanhoudend is achter de mens het ruisen gebleven van het Paradijs, het duistere, het bedwelmende, waarin de stemmen van ziel en bloed zich overweert verliezen tot de zang der natuur. In hem is die zang gebroken. Die verbreking is het bewustzijn, en het bewustzijn is hem in zijn zwakte de verbanning uit het Paradijs. Maar in zijn grootheid wordt binnen het bewustzijn hem het leven tot liefde, en het verlangen dier liefde droomt een hereniging van de stemmen van ziel en bloed tot een lied van jubelender verrukking, tot het lied van ijler gelukzaligheid, het lied van Elysium”. (Ter toelichting: het Elysium is bij de klassieken zoiets als in ónze denkwereld het paradijs, de hemel.)

—o—

De dichter voelt een heimwee naar dat ideale leven; hier op aarde is hij niet thuis, de zee biedt de mogelijkheid dit aardse leven te ontvluchten naar dat verre geheimzinnige Eiland der gelukzaligen, naar die ideale wereld. De zee is op te vatten als de dood die de weg is naar het leven in die ideale wereld. De zee is bij Holst ook op andere manier een middel om met dat Eiland contact te hebben: soms bereiken hem over de zee de roepende stemmen van gínds, de wind en de vogels brengen die stemmen over en dan kan hij momenten beleven van verrukking, extase, hij noemt zich dan een „bevlogene”. Natuurlijk kan ik niet in een artikel als dit een helder overzicht geven van de levensbeschouwing van Holst. Kenners zullen ongetwijfeld zeggen dat ik erg onvolledig ben, maar in elk geval heb ik geprobeerd iets van die gedachtenwereld duidelijk te maken. Ik kan alleen maar hopen dat ik daar

een beetje in geslaagd ben. Het blijft immers zo: „Wie de dichter wil verstaan, moet 's dichters land bereizen.”

—o—

Laten we nu terugkeren naar „De Ploeger”. We weten nu wie „u” is. We hebben ook een idee van de functie die de zee heeft: de mogelijkheid tot contact met een Hógere, ideale werkelijkheid.

De dichter mag van een ideale wereld getuigen, hij mag het wóórd brengen en zo zijn roeping vervullen, Zó mag hij meewerken aan het ontstaan van een nieuwe schoonheid, ook hier, in ónze landen aan de zee. Maar het is herfst, hij ziet de resten van de schoonheid die voorbijgegaan is. Wie kent niet de weemoed van de herfst? Wie treurt niet om het vele schone dat voorbij is, en dat ook in diepere zin? Wat is er na het Paradijs van de aarde geworden? Dat verdriet, die neerslachtigheid, die „weemoed” maakt dat de ik voor de „u” soms haast „verloren” is zijn inspiratie is weg en zijn roeping raakt op de achtergrond. En daarom heeft hij krácht nodig! Daarom bidt hij op zijn manier: kracht om te dulden, te dragen, maar ook kracht om te gelóven in de komende oogst. Ruim veertig jaar na het verschijnen van dit gedicht, nu vijfentwintig jaar geleden schreef Holst mij eens: „Voor mij bleef dit gedicht één van de sleutelgedichten waarin ik mezelf nog altijd kan herkennen.”

—o—

Het gedicht is zelf een stuk „schoonheid”, ik vind het klassiek. Beeld en wat ermee bedoeld wordt, sluiten volkomen op elkaar aan: de herfst als symbool van verval; de dwarrelende bladeren als beeld van wat voorbij is; de ondergaande zon en het afnemen van de eigenliefde; de hoeve aan de sprong der wegen, uitgangspunt en plaats van terugkeer: déemoed! Immers: „Ik vraag geen oogst, ik heb geen schuren; ik sta in úwen dienst zonder bezit.” Over de paarden zou ik nog wel wat willen zeggen. Misschien komt dat nog eens; ik denk ook aan de roman van Gerard van Eckeren: De paarden van Holst. Maar voor vandaag wordt dat te veel.

—o—

De lezers van Opbouw hebben kennis gemaakt met iemand uit een ándere denkwereld dan de onze. Misschien hebben sommigen onder mijn gereformeerd publiek het hoofd geschud: „Je reinste mystiek! Wat moeten wij daarmee?” Maar Adriaan Roland Holst is één van de grootste dichters die ons land gekend heeft; hij heeft, net als wij, gehunkerd naar een herstel van het aangetaste leven. En ietsje meer mystiek zou ons wel eens geen kwaad kunnen doen! Zou ook ónze eigenliefde niet moeten verminderen? Is ook óns punt van uitgang en terugkeer de deemoed? Kunnen ook wij de dood „gelaten” zien wenken? Over dat woord „gelaten” is nog wel wat te zeggen, maar in elk geval mag ook voor óns de dood de ingang betekenen tot een nieuwe wereld. En allemaal mogen wij onze bijdrage leveren aan de grote oogst. Die zal van een schoonheid zijn die onze stoutste verwachtingen overtreft.

—o—

Heb ik niet te veel van uw aandacht gevraagd? In elk geval: Adriaan Roland Holst was het volgens mij waard!

Terloops...

Megiddo

In het bekende lied van Debora uit Richteren 6 wordt Megiddo genoemd.

‘Koningen kwamen en streden, toen streden de koningen van Kanaän bij Taának, aan de wateren van Megiddo; geen stuk zilver maakten zij buit! Van de hemel streden de sterren, vanuit haar banen streden zij tegen Sisera’. Over de overwinning van Barak op Sisera wordt gesproken in Richteren 5 : 12 e.v. Megiddo was van oudsher een belangrijke plaats. Als je van het noorden naar het zuiden wilde of omgekeerd, moest je wel door de vlakte van Jizreël en langs Megiddo. Hetzelfde was het geval als je van de kustvlakte van Saron (ten Westen van de Karmel) naar het Oosten wilde. Je moest dan over de Karmel en passeerde het strategische punt Megiddo.

In oude Egyptische geschriften uit de 15e eeuw voor Christus wordt Megiddo al genoemd. Geen wonder dat Salomo van deze plaats een sterke vesting liet maken. In 1 Kon. 9 : 15 staat: ‘Zo stond het nu met de lichte voor de herendienst, die koning Salomo deed opkomen om het huis des HEREN, zijn eigen huis, de Millo, de muur van Jeruzalem, Hasor, Megiddo en Gezer te bouwen’. Temidden van het strijdgewoel was Megiddo een veilige plaats. Van koning Ahazia lezen we (2 Kon. 9 : 27), dat hij na de achtervolging door Jehu naar Megiddo vluchtte en daar stierf. Bij Megiddo sneuvelden ook heel wat mensen, o.a. koning Josia in de strijd tegen de koning van Egypte (2 Kon. 23 : 29). De opgravingen op de berg zijn buitengewoon mooi. Zichtbaar is geworden een gedeeltelijk ommuurde stad met mooie poorten. Er is een watertunnel, er zijn restanten van een door Salomo gebouwde poort met aan weerszijden drie kamers. Nog niet zo lang geleden zijn er restanten van een Kanaänitische tempel gevonden. Verder is er b.v. een grote graansilo uit de 8e eeuw voor Christus zichtbaar. Er is nog veel meer te noemen. Om een totaalindruk te geven: er zijn hier twintig bouwlagen blootgelegd, elk uit een bewoonde periode, waarvan de oudste zeker teruggaat tot 3500 jaar voor Christus.

Als je hier rondloopt kijk je vanzelf meerdere malen door een gat in een stuk muur naar beneden, naar het dal van

Lees verder op pag. 367 ➡

De Godsbrigade op weg naar het ghetto? (3 slot)

5. Schuurman schrijft (blz. 55 „Christenen in Babel”), dat (pas) in de herschepping zal blijken, dat onze cultuurarbeid tot zijn eigenlijke zin komt. Zelfs Babel zal volgens hem Jeruzalem worden. Wij zijn volgens hem nu op weg naar de herschepping, naar een nieuwe, heilige stad. De mens zal dan in en door de techniek niet langer een tegenschepping tot stand brengen, maar hij wil (dan) weer rentmeester zijn. (Blz. 43 „Technische overmacht en menselijke onmacht”).

Naar mijn mening zijn wij als christenen niet op weg naar de herschepping, maar zijn wij in Christus reeds nu een nieuwe schepping. Onze cultuurarbeid komt reeds nu tot zijn eigenlijke zin, al wordt het in zwakheid volbracht. Ons cultuurmandaat (in Genesis 1:28 en 2:15) wordt in de Bijbel niet als afgedaan beschouwd; het is door de zondeval heengekomen, het is daarna in Christus vervuld. Dit laatste schrijft Schuurman ook. **In Genesis 3:15 wordt de belofte van herstel gegeven; daarom mogen wij ook nu, na de zondeval, „bouwen en bewaren”. God heeft ons na de zondeval Zijn Woord gegeven en ons geopenbaard, dat onze cultuuroeping betrokken dient te zijn op het Koninkrijk van God. Dit schrijft Schuurman eveneens, maar de vervulling in Christus betekent naar mijn mening dan wel, dat onze cultuurarbeid reeds nu tot zijn eigenlijke zin komt.**

In 1 Petr. 4:10 worden wij rentmeesters over de velerlei genade Gods genoemd. Christus is de zin en de bestemming van de schepping: de zin ook van de geschiedenis. Van cultuuroptimisme kan natuurlijk evenmin sprake zijn. Van de mens zonder God is alleen een doodscultuur te verwachten. Jeruzalem zal straks zijn plaats hebben in de nieuwe schepping, maar Babel gaat ten onder en zal als een molensteen wegzinken in eeuwige donkerheid (Openbaring 18-20-24). Dat wil zeggen, de Babelmensen met hun afvalligheid gaan ten onder, maar de Babelcultuur (wat de wereld heeft opgebouwd) zal gelouterd worden. Gods schepping wordt niet vernietigd. De rijkdommen, de cultuur dus (de prestaties) van de afvallige mens worden gelouterd het Rijk Gods binnengedragen, aldus Schilder in „Openbaring van Johannes en het sociale leven” (1951), blz. 310. **De „schatten van Egypte” vinden altijd hun weg,** schrijft hij. De wereld werkt voor God of deze dit nu wel of niet wil weten. Zelfs in Babel, in de afvallige wereld hebben de mensen niet voor niets gewerkt en gesloofd. Zo hebben ook ongelovigen aan de bouw van de Ark van Noach gewerkt. Dit geheimenis is groot: hoe God de „schatten van Egypte” inbrengt in Zijn Rijk weten wij niet.

Zelfs de Babelcultuur met zijn vele ontworpingen is er dus niet voor niets (geweest).

Nu vindt Schuurman ook, dat „de schatten van Egypte” wel altijd hun weg zullen vinden; hij is het met Schilder wel eens, althans citeert hem; hij is eveneens van mening, dat in de Babelcultuur (ook) nog veel goeds tot stand komt. Het koninkrijk van de mens parasiteert op de zin van de schepping als het Koninkrijk van God, schrijft hij. De lijn van de verlossing zal de lijn van de secularisatie oordelen. De „duisternis” van de moderne

**DOOR
L. VAN KLINKEN
HAARLEM**

secularisatie kan het „licht” van het goddelijk geheim van de geschiedenis niet doven. Naar mijn mening mogen wij daarom niet deterministisch in de richting van het beheersingsmotief concluderen. Het vooruitgangsstreven en het willen (moeten) heersen van de mens over de schepping is niet per definitie fout; het lijdt ook niet noodzakelijk tot ontworpingen, het is eveneens niet per definitie het gevolg van de secularisatie.

Vele uitvindingen, veel vooruitgang ontstaan (ontstaat) spontaan of zijn (is) het gevolg van nader onderzoek om verbeteringen van bestaande technieken aan te brengen. Daar zit lang niet altijd als motief het (geseculariseerde) beheersings- of vooruitgangsmotief achter.

In de geschiedenis werken allerlei motieven, vaak ook tegen elkaar in. Bovendien (we noemen dit nog eens) worden op het **ongenormeerde** optreden van de mens in wetenschap en techniek voortdurend correcties aangebracht. Vele uitvindingen (van wiel tot kernenergie) zijn eerst voor militaire doeleinden gebruikt en pas daarna voor vredesdoeleinden.

Voorts (nogmaals): op **ongenormeerde** ontwikkelingen op de ontworpingen komen altijd reacties, correcties. De normativiteit van Gods schepping dwingt de mens daar wel toe.

6. Schuurman bespreekt in zijn boek uit 1985 een aantal concrete voorbeelden. In één van deze voorbeelden wijst hij kernbepapening af als uiting van een nihilistische Babelcultuur. Hierin komt ook duidelijk zijn standpunt naar voren. Hij is niet zonder meer tegen kernbepapening, maar hij is er alleen tegen als uiting van een nihilistische Babelcultuur. Nu is er volgens hem sprake van een dergelijke cultuur, dus met het gemaakte voorbehoud plaatst hij zich op zijn standpunt meteen buiten de werkelijkheid. Schuurman wil rentmeester-zijn ook in deze tijd, wanneer hij in abstracto schrijft, maar wanneer hij één en ander concreet gaat invullen blijkt de kern van zijn boodschap te zijn: werk niet mee in de nihilistische Babelcultuur. Mijdt deze cultuur, want indien wij dat niet doen verwordt Jeruzalem tot Bagel. Blijf dus uit de buurt en bezondig je er niet aan, dat zegt hij in feite.

Nu gaat Babel wel ten onder, maar God pakt Babel echter eerst nog zijn culturele presta-

ties af. Hij laat Zich Zijn schepping namelijk niet ontvoren.

Christus heeft alle macht in hemel en op aarde. Op grond hiervan moeten wij naar mijn mening als rentmeesters blijven werken ook in de Babelcultuur tot de Jongste Dag. Want voor ons is er geen sprake van technische overmacht of menselijke onmacht. God geeft ons geen opdrachten, die niet uit te voeren zijn. Zelfs in de nihilistische Babelcultuur kunnen wij als rentmeesters werken en is de wereld van Christus, dus voor ons, alle ontworpingen ten spijt. Schuurman weet dit natuurlijk ook allemaal wel, ook hij wil het rentmeesterschap, en geen wereldmijding, maar niettemin staan wij volgens hem voor overmacht en onmacht; wij zijn bij hem ballingen in onze cultuur, al betekent dat bij hem ook weer niet, dat wij slaven zijn. Ballingen zijn in de Bijbel echter gebonden, gestraft, weggevoerd vanwege eigen zonden, eigen afvalligheid; rentmeesters daarentegen zijn rechtens aange-steld en binnen hun opdracht vrije mensen. Schuurman noemt overigens als uitingen van de nihilistische (Babel)-cultuur ook voorbeelden, die (mij althans) meer aanspreken. Zo bijvoorbeeld het voorbeeld van de genetische manipulatie. De vraag of en in hoeverre aan deze manipulatie ook voordelen verbonden zijn (aangeboren afwijkingen corrigeren bij voorbeeld) laat ik hier rusten. Maar hier liggen zeker gevaren.

5. Tot besluit

Ter afsluiting van de bespreking van de opvatting van Schuurman wil ik nog enkele opmerkingen maken.

Wij zijn niet **van** deze wereld, maar wel **in** deze wereld. Wij bouwen derhalve niet **aan**, maar wel **in** wat Schuurman noemt de nihilistische Babelcultuur. Nu is dat in de praktijk moeilijk te scheiden.

Het onkruid en de tarwe groeien gelijktijdig op. Zelfs in de Babelcultuur komt dus nog veel goeds tot stand. Het is daarbij de vraag dus of pas nu in onze tijd sprake is van een Babelcultuur. Ontworping van de cultuur is er altijd geweest; het begon meteen al na de zondeval van de mens. De religieuze verdwazing in de Babelcultuur is niet pas begonnen met de verzelfstandiging van wetenschap en techniek (waarop Schuurman dus de nadruk legt), maar deze is in alle tijden er geweest, alleen in andere vormen. zoals bijvoorbeeld sportverdwazing, zedenverwilderding, liefdeloosheid, onverdraagzaamheid, etc.

We hoeven alleen maar de stad Rome te noemen ten tijde van het Romeinse rijk. Steden als Sodom en Gomorra staan tot zelfs in onze tijd te boek als synoniemen van decadentie, van zedenverwilderding.

Ontworping dus en evenzo vele afwijkingen van de ontsluiting van de schepping in zijn oorspronkelijke (normatieve) zin.

Een en ander houdt volgens mij in concreto in, dat wij op de vele problemen en vraagstellingen in deze wereld, in de Babelcultuur zo u wilt, zullen moeten ingaan wil onze opvatting over het rentmeesterschap althans geen vrome wens blijven.

Met een voorbeeld wil ik wat ik bedoel gaarne verduidelijken. De kernbepapening in onze Westerse wereld is voor vele christenen een probleem, voor alle christenen in feite. Het zou vreemd zijn wanneer dat niet het geval zou zijn. Hoe men ook over de even-

tuele plaatsing van kernwapens in Nederland denkt, een kernwapen is nauwelijks meer een wapen te noemen. Het is een vernietigingsmiddel, dat vriend en vijand bij gebruik van de aardbodem veeft. Dat mensen, christenen daarmee moeite hebben, is daarom niet verwonderlijk.

De moeilijkheid hier is echter, dat een demonische macht als de Sowjet-Unie over deze wapens beschikt. Wij zullen ons in deze situatie moeten verdiepen en met de wereld, waarin wij geplaatst zijn, naar een oplossing moeten zoeken, die in overeenstemming is met onze visie op de taak van de Overheid, waarvan wij zeggen, dat deze naar de Schrift is. Wij moeten dus niet alleen maar stil blijven staan bij de al of niet verkeerde motieven, die de wereld heeft, maar wij moeten — willen wij werkelijk een bijdrage leveren in deze wereld — ons afvragen hoe in de concrete situatie met gebruikmaking van de wetenschappelijk-technische mogelijkheden, die ons op het ogenblik ter beschikking staan, het probleem verantwoord kan worden opgelost.

Praten over rentmeesterschap of over verantwoordelijkheid is mooi, maar we zullen onmiddellijk de materiële kant van de zaak onder ogen moeten zien. Het is ook erg mooi te wijzen op de gevaren van de hedendaagse wetenschap en techniek, maar wat haalt dat in concreto in deze wereld uit. **Met alleen**

Vervolg van pag. 365

Vervolg Terloops

Jizreël. Hier in de buurt heeft zich heel wat afgespeeld. In het laatste bijbelboek lezen we ook over deze plaats. In Openb. 16 : 16 wordt gesproken over Harmagedon, de berg (har) van Magiddo. Velen hebben uit wat in Openb. 16 staat de conclusie getrokken, dat de vijanden van Christus eens letterlijk bij Megiddo zullen worden verslagen. Met dergelijke verklaringen moeten we maar voorzichtig zijn. Megiddo is een plaats, die, als je in Israël bent, beslist moet bezoeken. Bovenop de berg, tussen de oude stukken steen, besef je dat daar eeuwen geleden al mensen woonden, leefden en stierven. Steeds waren er verwoestingen en op de puinhopen bouwde men steeds verder de hoogte in. En zo zijn deze opgravingen soms tientallen meters diep.

daartegen te getuigen zijn we er niet.

Het is ook gemakkelijk idealistische oplossingen aan te dragen. Ik heb de opvatting van Schuurman onder meer bestreden met het oog op zijn volgelingen, zijn epigonen. In de geschiedenis zijn na de (gematigde) Girondijnen nog altijd de (radicale) Jacobijnen gekomen. Wereldmijders kunnen het verhaal van Schuurman aangrijpen om hun standpunt kracht bij te zetten. Ze

doen er dan graag nog een schepje bovenop of vullen het met eigen ideeën aan.

Wij leven in een ontwrichte cultuur; dat is zeker. Door de gigantische ontwikkeling van wetenschap en techniek is er samenballing van machten ontstaan, die in de geschiedenis zijn weerga niet heeft gehad. **Maar de mens zal altijd zijn vrijheid willen heroveren, wanneer deze als gevolg bijvoorbeeld van ontwrichtingen van de cultuur in de**

verdrukking is gekomen. Dat gold vroeger, maar dat is nu nog zo. Ons is tot troost en ter bemoediging geopenbaard, met name in het boek der Openbaring, **dat God Zijn schepping tot de Jongste Dag onderhoudt. Hij laat Zich deze niet ontroven.**

Er zal een nieuwe hemel en een nieuwe aarde komen, waarin gerechtigheid zal wonen.

Niet de Satan, maar Christus heeft alle macht in hemel en op aarde.

Over de werkgroep homosexualiteit in Christelijke Geref. en Nederlands Geref. kring

De hierboven genoemde werkgroep is de laatste maanden nogal eens in het nieuws geweest. De brochure „Luisteren naar elkaar...” werd aan kerkeraden, jeugdverenigingen, bijbelkringen en kerkbladen toegezonden. In verschillende bladen verscheen een kritische bespreking. In Opbouw van 11-10-'85 schreef br. C. Huizinga een antwoord aan de werkgroep, n.a.v. een door de werkgroep geschreven reactie op een bijdrage van hem in Koers over het Aids-virus onder homoseksuelen.

Ik heb er behoefte aan mijn positie, als ook die van br. P. C. van Wijk, ten opzichte van de werkgroep te verduidelijken. In den lande worden onze namen regelmatig genoemd in verband met de werkgroep. En niet ten onrechte, want zowel Van Wijk als ik hebben jarenlang deel uitgemaakt van de werkgroep en hebben mede aan de wieg van de werkgroep gestaan.

In de zomer van 1984 heb ik mijn medewerking aan de werkgroep beëindigd. Van Wijk korte tijd later. We hebben daar officieel nooit enig bericht van gedaan in de kerkelijke pers, omdat we er geen behoefte aan hadden de indruk te wekken dat we ons tegen de werkgroep gekeerd zouden hebben. De werkgroep zelf heeft het in al haar publicaties in het midden gelaten of wij nog deel uitmaakten van de werkgroep.

De reactie van de werkgroep op het artikel van br. Huizinga, is voor ons aanleiding om onze positie publiek te verduidelijken. Wij vinden deze reactie, waarin op geen enkele wijze de wil aanwezig is om te luisteren naar een wel zeer kritische stem, beneden de maat. Wij achten br. Huizinga hoog vanwege de fijnzinnigheid, waarmee hij de opvattingen van anderen bespreekt of weerlegt.

We kunnen ons de gevoeligheid van vele homoseksuelen heel goed voorstellen, wanneer de ziekte Aids ter sprake komt. De wijze waarop dit bijvoorbeeld in de V.S. gebeurt, is werkelijk ontstel-

lend. Daar worden Aids-patiënten als paria's behandeld. Geïsoleerd en uitgeworpen.

Toch laat de felle reactie van de werkgroep zich niet alleen uit dit Aids-drama verklaren. Ten diepste wil men niet dat het „homosexuele leven” op welke wijze dan ook ter discussie wordt gesteld. Daar moeten hetero's vanaf blijven. Dat is iets wat homo's zelf moeten uitmaken. Men wil eigenlijk geen enkel argument horen, waarin homoseksuele omgang onder kritiek wordt gesteld.

Dit klinkt hard. Ik besef dat heel goed, maar dit punt is dan ook het aangelegen punt, waarop de werkgroep en Van Wijk en ik uit elkaar zijn gegaan.

Binnen de werkgroep werd verschillend gedacht over het verstaan van de Schrift. De bijdragen in de brochure „Luisteren naar elkaar...” weerspiegelen dat verschil ook. Maar nog gevoeliger ligt het, wanneer het gaat over vragen rondom de sexualiteit. Want de sexualiteit heeft direct te maken met iemands identiteit. Wie zichzelf op welke wijze dan ook wil manifesteren als homo, wie trots is op zijn/haar homo-zijn, voor hem/haar is de homoseksuele beleving iets onopgeefbaars. De verschillende homobewegingen stellen zich ten doel dit homozijn zo sterk mogelijk te profileren, waarbij de kreet „hoera, ik ben een homo” de slogan is die de homo-emancipatie kort samenvat. Je bent homo met alles er op en er aan.

Iedere terughoudendheid t.a.v.

de sexualiteit wordt in homoseksuele kringen gezien als een aanslag op de identiteit. Daarmee ontnem je iemand iets dat er wezenlijk bij hoort.

Toch belemmert juist deze opstelling een gesprek over wat nu onderwerp van gesprek moet kunnen zijn. En datzelfde geldt ook voor de stelling die telkenmale geponeerd wordt: „Als het om de liefde gaat, wat kan daar dan voor slechts aan zijn?”

De liefde is m.i. niet de enige norm, die voor een relatie tot gelding gemaakt moet worden. Liefde is het hart van de wet, het hart van het gebod. De motor, waardoor Gods geboden heilzaam voor een mens gaan functioneren. Wie zich op de liefde beroept als de uiteindelijke norm, trekt zich in feite terug uit de discussie.

Wanneer ik de Schrift leg naast de situatie, waarin we vandaag leven, dan ben ik steeds meer geneigd om te zeggen, meer nog dan in mijn bijdrage aan de brochure, de weg van de onthouding is verre te verkiezen boven de weg die vele homoseksuelen tenslotte niet blijken aan te kunnen. Zeker in de wereld van de mannelijke homoseksuelen is het ontbreken van de heilzame polariteit van het mannelijke en het vrouwelijke, zoals de Here die in de schepping van de mens gegeven heeft, één van de oorzaken, waardoor men een vaste relatie niet aankan en er vaak meerdere vluchtige relaties op na houdt. De signalen, die ik de laatste tijd opvang uit homoseksuele gemeenschappen, stellen mij bepaald niet gerust.

Op dit punt ben ik geneigd meer afstand te nemen van mijn eigen konklusies, zoals ik die in mijn bijdrage „In liefde gebonden” verwoord heb.

J. Bouma, Sliedrecht

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Hoenderkopershoek 8,
3981 TE Bunnik.
Tel. 03405-61447.

Advertentieprijs:

40 ct. per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.

Kerknieuws

Preekconsent

De regio Utrecht heeft in haar vergadering van 14 dezer aan student A. Boshuizen preekconsent verleend tot 1 januari 1987. Zijn adres luidt: Stellingmolen 42, 3995 AV Houten, tel. 03403-76580.

De regio Enschede-Zwolle heeft in haar vergadering van 24 oktober j.l. het preekconsent van kandidaat F. Gerkema te Zwolle verlengd tot april 1986.

Uit breder kring

Schatkamers uit het Zuiden

Van 29 november 1985 tot en met 2 februari 1986 wordt in het museum Het Catharijneconvent te Utrecht de tentoonstelling „Schatkamers uit het Zuiden” gehouden. Topstukken van edelsmeedkunst van de 7de tot en met de 15de eeuw geven een beeld van de middeleeuwse pracht die in Nederlands en Belgisch Limburg bewaard is gebleven.

Hoogtepunten vormen op de tentoonstelling de verguld zilveren reliekbuste van Servaas uit

Maastricht en de uit de Servaaskerk afkomstige 12de eeuwse reliekegels die zich thans te Brussel bevinden. Daarnaast zijn er nog vele andere pronkstukken, vooral uit de schatkamers van de romaanse basilieken van Maastricht, Tongeren en Susteren en uit de kerk van Maaseik. Een catalogus van 200 pagina's en een videoprogramma over pelgrimstochten en relieken begeleiden de expositie.

Toegang: volwassenen f 3,50; kinderen en 65+-ers f 2,—.
Groepen van meer dan 20 personen f 2,50 p.p. Houders van de Museumjaarkaart en leden van de Vereniging van Vrienden: gratis.
Openingstijden: dinsdag t/m vrijdag 10.00-17.00 uur, zaterdag, zondag en beide Kerstdagen 11.00-17.00 uur. Alle maandagen en Nieuwjaarsdag gesloten.

Studentencorps P.F.S.A.R.

Op vrijdag 13 december a.s. zal, zo de Here wil, het studentencorps „Per Fidem Studiumque Ad Rostra” uit Apeldoorn, zijn 81ste Dies Natalis gedenken. Ter gelegenheid daarvan zal op die dag om 14.00 uur een vergadering gehouden worden in de aula van de Theologische Hogeschool.

Prof. dr J. Verkuyll hoopt dan te spreken over „De reikwijdte van de verzoening en de plaats van de gelovigen in de bediening van de verzoening”.

L. C. Buijs, praeses
M. Ballast, abactis

Cursussen Christelijk Studiecentrum

Vanaf januari 1986 organiseert het Christelijk Studiecentrum de volgende cursussen:

Christen-zijn en opvoeden: speciaal bedoeld voor ouders en opvoeders.

Gedurende 6 maandagavonden, tweewekelijks, denkt u met andere ouders onder deskundige leiding na over thema's als het doel van de opvoeding, geloofsopvoeding, zelfbeeld van ouders en opvoeders, bidden en bijbel-lezen met kinderen, straf etc.
Plaats: Amsterdam, Delft en Zeeland.

Christen-zijn en psychische hulpverlening: speciaal bedoeld voor mensen met een MBO/HBO-op-leiding, die werkzaam zijn in hulpverlening en pastoraat. Andere belangstellenden na overleg. 9 avonden.

Bespreking van diverse christelijke psychologen als Narromore, Tournier, Kraan. Verder onder-

werpen als depressie, woede en huwelijksproblematie.
Plaats: Leiden, Zeeland.

Christen-zijn en samenlevingsvraagstukken: bedoeld voor iedere christen, die zich vanuit zijn geloof wil oriënteren op de maatschappij.

Onderwerpen / als verzoening, arm/rijk, rentmeesterschap en oorlog en vrede worden diepgaand besproken onder deskundige leiding. 8 avonden.
Plaats: Amsterdam, Nootdorp en Utrecht, Zeeland.

Voor iedere cursus is een cursusmap beschikbaar met artikelen. Het is mogelijk om een cursus te starten, wanneer er meer dan 15 belangstellenden zijn.

Voor informatie: Christelijk Studiecentrum, Nieuwezijds Voorburgwal 96-I, 1012 SG Amsterdam, tel. 020-257141 (Jan Bar-ronner).

Verschenen: ORDE OP ZAKEN

Samensteller: Jac. Westdijk

In dit systeem: Handleiding met beknopte toelichting + ringband om al uw bescheiden op te bergen, kunt u alles vinden. Of het nu gaat om uw inkomen, uw uitgaven, uw belastingverplichtingen, uw giften voor kerkelijke en/of christelijke doeleinden, uw wilsverklaring voor het geval u in een ziekenhuis moet worden opgenomen en u uw wil niet zou kunnen uiten, u kunt het vinden. We deden maar een greep uit de vele onderwerpen.

„Orde op zaken” wil u helpen dit systeem op te bouwen.

Prijs compleet f 48,50.

Verkrijgbaar in de boekhandel en bij de uitgever:

DRUKKERIJ LIEBEEK EN HOOIJMEIJER B.V.
Singel 55 Postbus 2
2992 BN Barendrecht 2990 AA Barendrecht

Op verzoek zenden wij u graag een prospectus.

Opbouw-uitgaven

Sinds enige tijd is de brochure „De plaats van de vrouw in de gemeente”, tweede druk, uitverkocht. Inmiddels is de derde druk gereed gekomen, zodat de brochure weer verkrijgbaar is. Ook zijn nog leverbaar: ds M. R. v. d. Berg, Jeremia, en drs P. J. van Kampen. Anthropolofie.

Voor het bestellen van deze uitgaven kunt u gebruik maken van onderstaande antwoordstrook.

ANTWOORDKAART

Gaarne ontvang ik:

- ex. „De plaats van de vrouw in de gemeente” à f 4,50.
..... ex. Ds. M. R. van den Berg, Jeremia (Hulp bij bijbelstudie) à f 10,—.
..... ex. Drs. P. J. van Kampen, Anthropolofie à f 3,50.

Alle prijzen zijn exclusief portokosten.

De ingevulde bon in een open envelop te zenden naar: Administratie Opbouw, Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.

★ Plaats uw familieberichten in dit blad! ★

DRUKWERK

Keuze uit meer dan
1000
geboorte-
huwelijks- en
gelegenheids-
kaarten

Bij geboorte
en huwelijk
ontvangt u een
felicitatie-
pakket.

**DRUKKERIJ
„STEENBERGEN”**
Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist
03404-22452 (sinds 1901)